

PODLISTAK

KALENDAR

9. lipnja 1870.

Snaga Dickensove riječi

1870.: Popularnost Charlesa Dickensa nije imala granica. Već sa dvadeset i šest godina postao je znamenit u svim slojevima Engleske, a uskoro je i čitav svijet prihvatio njegove junake Olivera Twista, malu Nell, Davida Copperfielda i druge.

Kada je Dickens u Americi čitao odlomke iz svojih djela, ljudi su po najžešćoj zimi spavali pred šalterima za prodaju karata donijevši od kuće madrace a iz restorana jelo. Veliki pisac umro je 9. lipnja 1870., u dobi od samo pedeset i osam godina, umoran i iscrpljen radom. Na njegovu pisacem stolu ostali su rasuti rukopisi posljednjega, nedovršenoga romana: »Tajna Edwina Drooda«.

No petnaestak ostalih djela trajan su spomenik veličine tog autora, koje mu se uvijek iznova vraćaju nove i nove generacije čitalaca. Dickensov život bio je neprestana bor-

ba. Roden je godine 1812. u Portsea, predgrađu Portsmoutha, u obitelji sitnog službenika koji je, unatoč nepresušnoj optimizmu, neprestano plivao u siromaštvu i dugovima. Mali se Charles, sitan, osjetljiv i načitan dječak, morao zaposliti u tvornici laštala za cipele. Iz tog vremena potječe Dickensova mržnja prema oholim bogatašima, simpatije prema »poniženima« i uvrijeđenima» kao i vatrena želja da se osveti nepravdi.

Da bi povećao skromni proračun, Dickens je počeo pisati kratke priče iz londonskoga života, koje su godine 1836. objavljene pod naslovom »Božove skice«.

Blagi humor i društvena satira glavno su obilježje Dickensova djela. Dickens je kritički razotkrio mnoge mračne strane tadašnje »vesele, stare Engleske« i kod čitalaca neprestano poticao nadu da će pravda ipak pobijediti.

NERONOV SAMOUBOJSTVO – 68. Ostavljen od svih, u neprestanu strahu od utvara svojih pogubljenih žrtava, rimski se imperator sklonio u vilu slobodnjaka Phaona izvan Rima. Kada je stigla vijest iz Senata da je Neron proglašen neprijateljem države i da će ga, kada ga uhvate, svući, okovati i bičevati do smrti, napuštenu vladaru nije preostalo ništa drugo nego da podigne ruku na sebe. Kažu da ni samoubojstvo nije mogao počinuti sam: ruku koja se kolebala pokrenuo je 9. lipnja 68. godine slobodnjak Epaphrodit.

STEPHENSONOV IZUM – 1781. Roden je 9. lipnja 1781. engleski inženjer George Stephenson, konstruktor (1814.) prve uporabljive parne lokomotive. Osniva prvu tvornicu lokomotiva 1823. u New Castlu, a 1829. izgradio je prugu Liverpool – Manchester. Umro je 1848.

10. lipnja 1967.

Vrtoglava karijera Spencera Tracyja

1967.: U filmskom svijetu sve je manje umjetnika koji još za života postaju legendom i čija slava ne zamire ni nakon njihove smrti. Jedan od takvih velikana hollywoodske »tvornice snova« jest Spencer Bonaventure Tracy, koji je umro 10. lipnja 1967. na Beverly Hillsu.

Započeo je kao kazališni glumac u New Yorku, a već 1930. dolazi u Hollywood, gdje započinje vrtoglavu karijeru. Postao je brzo toliko tražen da je u popularnosti premašio čak slavnog Clarka Gablea.

U filmu »Mladi Thomas Edison« postao je 1939.

oličenjem ponosa cijele Amerike, koja je u slavnim izumiteljima gledala svojega idola. Izvanredan bijaše i u dvostrukoj ulozi dr. Jekylla i mr. Hydeja, te kao tumač glavne uloge u Langovu filmu »Fury«. Osim dramatskih i psiholoških uloga, kao što su bijegunac iz nacističkoga logora u »Sedmom križu« ili u »Prohujalo s vihorom«, a osobito u filmu »Starac i more«, Tracy je dao vrhunska ostvarenja u lepršavim i dopadljivim komedijama sa sjajnom partnericom i svojom dugogodišnjom ljubavi Katharine Hepburn. Rodio se 5. ožujka 1900. u Milwankeeu.

FRANKLINOV POVIJESNI POKUS – 1752. Američki znanstvenik i državnik Benjamin Franklin bio je čvrsto uvjeren u to da je munja električna pojava. Da bi to dokazao počeo je 1746. istraživanja o tome. Napokon je uspio 10. lipnja 1752. u svojem glasovitom pokusu s dječjim zmajem. Njegov je zmaj dospio u olujni oblak, iz kojega je sijevalo i grmjelo. Kada je ispružio ruku prema metalnom ključiću, koji je bio pričvršćen na donjem kraju konopljana konopca za koji je bio privezan zmaj, skočila je iskra! Tako je Franklin dokazao električnu narav munje i uz mnogo sreće ostao živ.

GUSTAVE COURBET – 1819. Roden je francuski slikar Gustave Courbet, osnivač i glavni predstavnik realističke škole, jedan od prvih umjetnika koji su radili u prirodi. Odbacio je romantične pejzaže i idealiziranje ljudi i prizora, izvršivši golem utjecaj na cjelokupno europsko slikarstvo sredinom devetnaestoga stoljeća. Umro je 31. prosinca 1877. godine.

»Svako častohleplje ima zajedničku manu: ne obazire se iza sebe.« (Seneka)

Prozirna izlika vojne ugroze

Uvjerljivo objašnjenje izraelskog vodstva bilo je da se na one koji oblikuju javno mišljenje u Sjedinjenim Državama – jedinju zemlji koja je važna, kad je Izrael odabrao postati plaćeničkom državom koja služi interesima svog opskrbitelja – može računati da će izbrisati stvarnu povijest i prikazati teroristička djela koja su rezultat izraelske agresije i počinjene zločine kao nešto što se može pripisati nedostacima arapske naravi i kulture

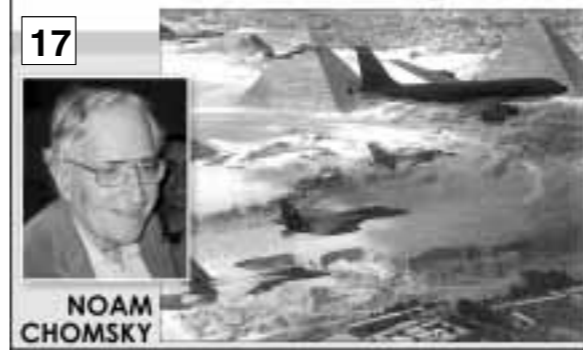
upravo obratno. Tako je to uvjerljivo protumačio nedugo nakon najezde vodeći izraelski stručnjak za Palestince, profesor na Hebrejskom sveučilištu Jehošua Porat (inače »umjerenjak« u izraelskom govoru, pristaša »jordanskog rješenja« za Palestince, za što se zauzima izraelska Stranka rada). Odluka o polasku u opći napad, kaže on, »proizišla je upravo iz činjenice što se poštvao prekid vatre«.

Smanjiti opasnost

Bila je to »prava katastrofa« za izraelsku vladu, jer je time ugrožena njezina politika izbjegavanja političkog rješenja. »Vlada se nadala«, nastavlja on, »kako će se ranjen PLO, lišen logističkog i teritorijalnog uporišta, vratiti terorizmu, kao prije.

Nastavit će postavljati bombe po cijelom svijetu, otimati zrakoplove i ubijati mnoge Izraelce.« Tako će »izgubiti dio

zadobivene političke legitimnosti« te »smanjiti opasnost« od pregovora s predstavnicima Palestinaca, što bi ugrozilo politiku – zajedničku ob-

GUSARI I CAREVI
Medunarodni terorizam u stvarnom svijetu

jema glavnim političkim grupacijama u Izraelu – zadržavanja potpunog nadzora nad okupiranim područjima.

Izbrisati stvarnu povijest

Uvjerljivo objašnjenje izraelskog vodstva bilo je da se na one koji oblikuju javno mišljenje u Sjedinjenim Državama – jedinju zemlji koja je važna, kad je Izrael odabrao postati plaćeničkom državom koja služi interesima svog opskrbitelja – može računati na to da će izbrisati stvarnu povijest i prikazati tero-

ristička djela koja su rezultat izraelske agresije i počinjene zločine kao nešto što se može pripisati nedostacima arapske naravi i kulture, ako ne već nečim njima rasno prirođenim, objasnio je Shif.

Kasniji komentari u SAD-u o terorizmu dosta točno ispunjavaju takva očekivanja, što je velik promidžbeni uspjeh za državne teroriste u Jeruzalameu i Washingtonu.

Osnovne se stvari dosta dobro shvaćaju u Izraelu. Premijer Jizak

Shamir je na izraelskoj televiziji ustvrdio da je Izrael krenuo u rat zato što je postojala »strašna opasnost (...) Ne toliko vojna, koliko politička«. To je potaknulo jednoga kvalitetnog izraelskog satirista, B. Mihaela, da napiše kako je »prozirna izlika vojne ugroze ili opasnosti za Galileju mrtva« sada kad smo »uklonili političku opasnost« napavši prvi. Sada, »hvala Bogu, nemamo više s kime razgovarati«.

Razumljivi motivi

Kolumnist Aron Bahar je komentirao kako je »lako razumjeti motive izraelskog vodstva. Arafat je optužen da se stalno primicao nekoj vrsti političkog dogovora s Izraelom«. A »u očima izraelske vlade, to je najopasnija moguća ugroza«. To vrijedi za laburiste isto koliko i za Likud.

Novinar i povjesničar Benny Morris primijetio je da se »PLO uzdržavao od otvaranja vatre duž sjeverne granice Izraela punih godinu dana te je u više prigoda poneo izostala palestinska reakcija na izraelske akcije, usmjerene izričito na izazivanje palestinskog oružanog odgovora na sjever Izraela«. No za visoke časnike izraelske vojske, nastavlja on, »neizbježnost rata počiva na PLO kao političkoj prijatelju Izraelu i izraelskom zadržavanju okupiranih područja«. To stoga što se »palestinske nade za dozrijevanje nacionalističkih težnji – unutar i izvan zaposjednutih područja – zasnivaju na PLO-u i vrte se oko njega«.

Konačni cilj

Poput svakog duševno zdravog komentatora, i on ismijava histerični govor o zaplijenju oružja i vojnoj ugrozi koja dolazi od PLO-a te predviđa kako će se »sijiti iz zapadnog Beiruta,

mnogi od njih izbjeglice iz južnog Libanona nakon izraelskog bombardiranja sedamdesetih, vjerojatno dugo sjećati izraelske opsade (iz 1982.)« Imat će to dugo-ročne posljedice na »sijiti terorizam protiv izraelskih ciljeva«.

Na desnici, član Kneseta (izraelskog parlamenta) iz redova Likuda (glavna desna, nacionalistička stranka) Ehud Olmert komentirao je da »način na koji PLO ugrožava Izrael nije toliko u ekstremizmu, koliko u fiktivnoj umjerenosti koju Arafat uspijeva pokazati, ne gubeći pritom iz vida svoj konačni cilj, a to je uništenje Izraela.« (Mogla bi to čak biti i istina – na isti način na koji David Ben-Gurion, dok je bio na vlasti, nikad nije gubio iz vida svoj konačni cilj proširenja »granica židovskih težnji«, uključivši dobar dio područja susjednih zemalja te, u nekim uvjetima, »bibliske granice« od Nila do Iraka, dok bi se domaće pučanstvo nekako premjestilo.)

Politička ugroza

Bivši upravitelj Zapadne obale profesor Menahem Milson ustvrdio je kako »je pogrešno misliti da je ugroza Izraela od PLO u osnovi vojna; ne, riječ je prije svega o političkoj i ideološkoj ugrozi«.

Ministar obrane Ariel Sharon objašnjavao je nedugo prije invazije kako »mir na Zapadnoj obali« zahtijeva »uništenje PLO-a u Libanonu«. Njegov je krajnje desni suradnik, načelnik Glavnoga stožera Rafael Ejtan, komentirao nakon rata kako je rat bio uspješan, jer je ozbiljno oslabio »politički položaj« PLO-a i »borbu PLO za palestinsku državu«, jačajući izraelsku sposobnost da »sprečavanje svakoga takvog pokušaja«.

(Nastavlja se)

Knjiga Noama Chomskog »Gusari i carevi - Medunarodni terorizam u stvarnom svijetu« uskoro izlazi iz izdanju Izvora iz Zagreba (tel. 01/61/77 14; izvori@izvor.com).

Kao da je daleko, jako daleko od kuće

A da ti donesem krumpirića kad se budem vraćao? Jimmy stariji je pitao Veronicu.

– Do tad ću već spavati. – A onda ništa. Jimmy stariji je stao na ulazna vrata i doviknuo Veronica:

– 'Ajde bok, bakice.

Onda se nasmišao i zalupio vratima još snažnije nego Jimmy mladi.

Jimmy stariji se vratio s pićima i sjeo kraj Sharon. Mrzio je te stolove na gornjem katu puba. Čovjek ne može ni pošteno staviti noge pod njih. A nije mogla ni Sharon. Opkoračila je stolicu i tako sjela za stol.

– Baš ti hvala, tata – rekla je Sharon dok je točila »colu« u svoju votku.

– Ma nema problema – rekao je Jimmy stariji.

Nikada prije nije popio piće sa Sharon. Proma-

trao je svoje pivo kako se polako taloži. To je bilo nešto što nikada nije činio dolje u baru. Ovamo gore je dolazio samo nedjeljom, i evo sada.

Okrenuo se prema Sharon i tiho progovorio.

– A kad bi se trebalo rodit?

– U studenome.

Jimmy stariji na brzinu izračunao par stvari u glavi.

– Pa ti si trudna već skoro tri mjeseca.

– Nisam. Al' skoro.

– Trebala si nam ranije reći.

– Znam. Bilo me strah.

– Oh, Sharon ... ipak mislim da si nam trebala reći 'ko je tata.

– E pa sad ćeš barem

imati što pogadati.

Jimmy stariji nije mogao a da se ne nasmije. Uvijek je bila takva.

– Mislim da je mama to sasvim dobro primila – rekao je.

– Aha – složila se Sharon. – Baš je bila super.

– Jer, znaš, ona ti je tu malo staromodna. Navikla je raditi stvari na svoj način.

– Ma da, al' bila je su-

per. A i ti isto.

Nakon toga neko vrijeme nisu ništa rekli. Jimmy stariji nije padao na pamet ništa što bi mogao reći. Osvrnuo se oko sebe: klinici i ušminčani biznismeni. Sjedio je za stolom i osjećao se kao da je daleko, jako daleko od kuće. Dosad se njegova ekipa već okupila dolje. Imao je jedan dobar vic koji je čuo

per. A i ti isto.

Nakon toga neko vrijeme nisu ništa rekli. Jimmy stariji nije padao na pamet ništa što bi mogao reći. Osvrnuo se oko sebe: klinici i ušminčani biznismeni. Sjedio je za stolom i osjećao se kao da je daleko, jako daleko od kuće. Dosad se njegova ekipa već okupila dolje. Imao je jedan dobar vic koji je čuo

per. A i ti isto.

Nakon toga neko vrijeme nisu ništa rekli. Jimmy stariji nije padao na pamet ništa što bi mogao reći. Osvrnuo se oko sebe: klinici i ušminčani biznismeni. Sjedio je za stolom i osjećao se kao da je daleko, jako daleko od kuće. Dosad se njegova ekipa već okupila dolje. Imao je jedan dobar vic koji je čuo

per. A i ti isto.

Nakon toga neko vrijeme nisu ništa rekli. Jimmy stariji nije padao na pamet ništa što bi mogao reći. Osvrnuo se oko sebe: klinici i ušminčani biznismeni. Sjedio je za stolom i osjećao se kao da je daleko, jako daleko od kuće. Dosad se njegova ekipa već okupila dolje. Imao je jedan dobar vic koji je čuo

Roddy Doyle

5

per. A i ti isto. Nakon toga neko vrijeme nisu ništa rekli. Jimmy stariji nije padao na pamet ništa što bi mogao reći. Osvrnuo se oko sebe: klinici i ušminčani biznismeni. Sjedio je za stolom i osjećao se kao da je daleko, jako daleko od kuće. Dosad se njegova ekipa već okupila dolje. Imao je jedan dobar vic koji je čuo

per. A i ti isto. Nakon toga neko vrijeme nisu ništa rekli. Jimmy stariji nije padao na pamet ništa što bi mogao reći. Osvrnuo se oko sebe: klinici i ušminčani biznismeni. Sjedio je za stolom i osjećao se kao da je daleko, jako daleko od kuće. Dosad se njegova ekipa već okupila dolje. Imao je jedan dobar vic koji je čuo

na poslu, o tipu sa zečjom usnom u banci sperme. Volio je Sharon, ali ako bi procjenjivao po posljednjih pet minuta, bila je prilično bijedno društvo za cugu.

Za šankom je primijetio Jimmyja mlađeg kako stoji sa svojim društvom.

– Eno i Jimmyja – rekao je.

– Aha – rekla je Sha-

SAVJETI O ZDRAVLJU

Piše: mr. sc. Davor Moravek, psihijatar u Kliničkoj bolnici Sestara milosrdnica

Psihostimulansi mogu izazvati epileptičke napade

Pojedine droge imaju različiti utjecaj na psihofizičke i mentalne sposobnosti, a utjecaj na vozačke sposobnosti traje dulje nego što sama osoba osjeća »omamljenost«. Poseban su problem psihostimulativna sredstva, koja povećavaju budnost, ali pritom smanjuju koncentraciju

i mentalne sposobnosti, te da utjecaj na vozačke sposobnosti traje dulje nego što sama osoba osjeća »omamljenost«. Poseban su problem psihostimulativna sredstva, koja povećavaju budnost, ali pritom smanjuju koncentraciju. Psihostimula-

tivna sredstva su kokain, amfetamini, ecstasij te pojedini lijekovi. Kokain je stimulativna droga koja može utjecati na vozačku sposobnost, prije svega na donošenje procjena zbog pojačanog samopouzdanja. Brzina vožnje se pogrešno procjenjuje, te osoba može

voziti veoma brzo i pogrešno procjenjivati vrijeme koje je potrebno za zaustavljanje vozila. Te osobe mogu često agresivno voziti i izvrnuti se nepotrebnim rizicima. Ecstasy je stimulativna droga koja može imati halucinatorsna djelovanja, poremetiti voza-

čev vid i smanjiti koncentraciju. Vožnja pod utjecajem te droge pokazuje nižu pozornost na opasnosti, a popraćeno je težim premorem u narednim danima. Psihostimulansi, također, mogu provocirati epileptičke napade, što je posebice opasno za vrijeme vo-

nje. Djelovanje tih sredstava je vrlo brzo, a sami konzumenti nisu svjesni opasnosti po uzimanju samog sredstva.

Prijelaz iz stimulativnog i razbudenog stanja u razdražljivo, a potom osjećaj nagle premorenosti u vožnji mogu biti posebice opasni. Efekt kokaina i amfetamina traje nekoliko sati, no u osoba koje su redoviti konzumenti i ovisni o ovim drogama, mogu se javljati psihičke apstinencijske smetnje koje traju nekoliko dana.

Ecstasy nakon konzumacije može izazvati premore nakon nekoliko dana, pa i do tri, četiri dana nakon konzumacije, moguće su smetnje

obliku depresivna raspoloženja.

Većina zemalja ima propise kojima se ne toleriraju psihostimulativna sredstva za vrijeme vožnje. Osim testiranja krvi i urina, sve je češće i testiranje slina na droge. Tragovi droge u ovim testovima za psihostimulans se zadržavaju nekoliko dana, što je otprilike razdoblje u kojem postoje pojačani rizici. Iako svaku psihoaktivnu supstancu treba zasebno promatrati u smislu utjecaja na vozačke sposobnosti – pridržavanje općeg pravila – ako uzimaš droge ili alkohol – ne vozi, najvažniji je element prevencije prometnih nesreća.

Rizična ponašanja kao što su uzimanje alkohola ili droga značajan su razlog povećanja prometnih nesreća s težim posljedicama.

Pojedine europske zemlje zapažaju smanjenje broja vozača koji su pod utjecajem alkohola, ali je u porastu broj vozača pod utjecajem droga. To je posebno značajno u slučajevima težih prometnih nesreća.

Jedno od istraživanja učinjeno u sjevernoj engleskoj je ispitalo 23 osobe koje su poginule u prometnim nesrećama tijekom godine. Nadeni su tragovi droga – kanabisa, kokain, ecstasy ili lijekova koji se izdaju na

recept u pedeset posto slučajeva. Zbog toga sve više zemalja pribjegava testiranju vozača na psihoaktivne droge.

Kako droge mogu utjecati na vožnju? Usporavanje vremena reakcije, niska koncentracija, pospanost, premore, konfuzno razmišljanje, poremećena percepcija, prevelika samopouzdanost koja vodi nepotrebnim rizicima, poremećena koordinacija pokreta, razdražljivo, nepredvidivo ponašanje, poremećen vid, proširene zjenice, agresivnost, panične atake ili paranoja, tresavica, grčevi, halucinacije.

Važno je znati da pojedine droge imaju različiti utjecaj na psihofizičke